

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

О.О. Самсонова

Україна, м. Запоріжжя, КЗ “Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” ЗОР

Професійна діяльність сучасного педагога дошкільного навчального закладу в умовах модернізації української освіти ускладнюється та поповнюється новим змістом. Вимога постійного особистісного і професійного зростання є чи не найважливішою для професії педагога. Адже саме вона пов’язана із донесенням до широкого загалу людей усіх новітніх досягнень у культурі, науці і техніці, найвищих норм та ідеалів з метою забезпечення прогресивного розвитку. Для цього вихователь повинен сам досягти високого рівня, що стає можливим лише завдяки невтомній праці над собою.

Педагоги минулого наголошують на тому, що вихователь має спершу виховати себе. Так, Дж. Локк вважав, що вихователів, який хоче виховати, а не зіпсувати дитину треба слідкувати за власною поведінкою, яка б не суперечила його словам [4, с.163]. Видатний німецький педагог А. Дістервег, вважаючи самоосвіту, самовиховання суттєвою передумовою розкриття творчого потенціалу педагога, у “правилах” для вихователя закликав кожного педагога бути вихованим, постійно працювати над собою, навіть тоді, коли навчаєш і виховуєш інших [3, с.10].

Підкреслюючи необхідність самоосвіти педагога К.Д. Ушинський стверджував, що педагог існує як фахівець, доки вчиться сам. Головний шлях до оволодіння педагогічним мистецтвом як наукою великий педагог бачить у прагненні вчителя до самоосвіти, до вивчення найновішої педагогічної літератури, оскільки тільки обізнаність з усією “різноманітністю педагогічних заходів і методів виховання може врятувати вихователя від тієї впертої однобічності, яка, на жаль, надто часто зустрічається в педагогів-практиків” [5, с.40].

В.О. Сухомлинський закликав педагогів бути не просто “споживачами” педагогічних знань, а дослідниками і раціоналізаторами і заохочував до поєднання індивідуального і колективного самовдосконалення педагогів. [6, с.471].

Загальновідомо, що професійний саморозвиток вихователя дошкільного навчального закладу здійснюється протягом усієї його педагогічної діяльності, тому, як ніколи, актуальною виступає необхідність створення такої моделі професійного

зростання вихователя, яка давала б йому змогу економно, раціонально й успішно формувати ті цінності, які адекватні вимогам сучасної дошкільної освіти, соціуму і часу.

Одним із важливих шляхів вирішення цієї складної проблеми виступає створення у дошкільному закладі сприятливих організаційно-педагогічних умов і використання таких засобів активізації професійного самовдосконалення вихователів, які б сприяли розвитку професіоналізму вихователя, пробудженню потреби самоактуалізації, бажанні творити свою особистість.

Вітчизняні та зарубіжні вчені (В. Алфімов, Г. Балл, Л. Гозман, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Маслоу, І. Підласий, О. Пехота, В. Семиченко, В. Сластьонін та ін.) професійний саморозвиток особистості розглядають як процес інтеграції зовнішніх (професійна підготовка) та внутрішніх (механізм самореалізації) та як результат (саморозвиток особистості).

Великий тлумачний словник сучасної української мови дає такі визначення терміну “саморозвиток”: 1) розумовий або фізичний розвиток людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами; 2) розвиток кого-, чого-небудь власними силами, без впливу, сприяння будь-яких зовнішніх сил [2, с.1291].

Отже, саморозвиток - це те саме, що й самовдосконалення, з однією відмінністю, що полягає в тому, що саморозвиток є найголовнішим механізмом самовдосконалення, без нього неможливе ніяке ні вдосконалення, ні самовдосконалення. Вдосконалити можна якусь річ чи предмет, якесь загальне явище (життя, простір, екологічне середовище тощо). Все, що стосується вдосконалення особистості, її професіоналізму, не може відбутися без саморозвитку.

У дослідженнях М. Боритка, Б. Вульfoва, О. Газмана, В. Іванова, М. Сергєєва зазначається, що саморозвиток педагогів – обов’язкова складова сучасної освіти, показник суб’єктності педагога на всіх етапах його неперервної педагогічної освіти.

Порівняння визначень поняття “саморозвиток” приводить до висновку, що саморозвиток - це внутрішній процес самозміни системи внаслідок дії власних суперечностей, вищий рівень саморуху. При цьому система, що розвивається, має бути відкритою, оскільки внутрішні ресурси не можуть довго забезпечувати її існування.

Дослідник професійного саморозвитку і самовдосконалення Т. Вайніленко розглядає його як складний і багатогранний феномен і дає таке визначення: “професійно-педагогічне самовдосконалення є процесом і результатом творчого, цілеспрямованого, самодетермінованого руху фахівця від Я – реального, від я –

потенційного до Я - актуального, що здійснюється у формі професійного самовиховання, самоосвіти, само актуалізації, забезпечує досягнення педагогом позитивних особистісних змін і є передумовою його успішної творчої самореалізації в професії” [1, с.4.]

Важливими складовими професійного саморозвитку особистості є навички самоосвіти, рефлексивне мислення, участь у діалозі культур, володіння мікродіалогом або внутрішнім діалогом, прагнення до власної життєтворчості. Л. Сущенко визначає: “професійний саморозвиток особистості як умотивовану свідому індивідуальну, відрефлексовану на основі самопізнання, самовизначення, самоконтролю, самоосвіти, постійну напружену діяльність людини, спрямовану на самовдосконалення своїх природних та духовних якостей, на розвиток творчого особистісного потенціалу, діалогового дивергентного мислення, на моделювання власного способу життя в контексті культури та соціального розвитку, на самореалізацію творчих здібностей у процесі життєтворення” [7, с.24].

На думку Л. Атнахової, К. Біляєвої та А. Петренко, Л. Буйлової, праця по професійному розвитку та саморозвитку вихователя дошкільного навчального закладу є однією із складових методичної діяльності дошкільного навчального закладу.

У той же час процес розвитку та саморозвитку вихователя дошкільного навчального закладу долає існуючі протиріччя:

- між потребою у нових професійних знаннях, вміннях, які дозволяють педагогу якісно виконувати свої професійні функції, і недостатньою увагою до них у методичній роботі дошкільного навчального закладу;
- між потребою вихователя у саморозвитку, самореалізацією своїх професійних знань, вмінь і недостатньо активними формами та їх змістом у методичній діяльності дошкільного навчального закладу;
- між бажанням педагога професійно само розвиватися і самовдосконалюватися та його готовністю та здатністю до самоорганізації цих процесів.

Методична діяльність дошкільного навчального закладу повинна вирішувати всі ці протиріччя, актуалізувати і підвищувати творчий потенціал педагога, активізувати усі засоби розвитку та саморозвитку професійного рівня педагога.

Вирішити ці протиріччя можливо лише у випадку цілеспрямованого управління цим процесом.

Під цілеспрямованим процесом управління необхідно розуміти мету і основні завдання методичної діяльності, вибір різноманітних форм, проектування результату професійного розвитку педагога.

Метою методичної діяльності є надання психолого-педагогічної і методичної допомоги вихователям у їх професійному розвитку і саморозвитку.

Отже, погоджуючись з міркуваннями вчених, доходимо висновку: професійний саморозвиток вихователя постає як процес активного створення особистістю, котра розвивається, життєвих відносин, визначення за їх допомогою свого «професійного життєвого простору», створення умов і перспектив для її подальшого вдосконалення. Особистість вихователя дошкільного навчального закладу, яка постійно саморозвивається й самоактуалізується, свідомо формує перспективну стратегію свого професійного життя, де визначальним є проблемне ставлення до довкілля, інших людей і самого себе.

Література:

1. Вайніленко Т.В. Основи професійного самовдосконалення педагога: методичні рекомендації / Т.В. Вайніленко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – 250с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і головн. Ред.. В.А. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440с. с. 1291
3. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз, 1956. – 374 с
4. Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж-Ж., Песталоци И.Г. Педагогическое наследие / Сост. В.М. Кларин, А.Н. Джуринский. – М.: Педагогіка, 1988 – 416с
5. Ушинський К.Д. Твори: В 6-ти тт. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1954. – 449 с. с.40-41
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5-ти тт. – Т.4. – К.: Рад. школа, 1977. – 638 с.с.471
7. Сущенко Л.О. Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 /Лариса Олександрівна Сущенко. – Запоріжжя, 2008. – 250с.

Надійшло до редакції 22 березні 2013 року